

ДОКИ ПАМ'ЯТЬ У СЕРЦІ НЕ ЗГАСНЕ

Понад 70 років відділяє нас від тих страшних подій, але людська пам'ять безмежна, і ми не маємо права забувати про біль, невимовне горе, втрати наших батьків, дідів, прадідів. Ми зобов'язані пам'ятати про народний подвиг, про мільйони наших полеглих земляків, щоб ніколи відлік не почався з нуля...

СЕСТРА ЄВДОКІЯ

За роки Великої Вітчизняної вона написала сотні листів коханим, матерям, дітям своїх юних і сивочолих поранених пацієнтів. А вони її називали сестричкою або донечкою...

Її – Євдокію Кононенко, студентку Саратовського ветеринарного інституту, яка весь вільний від навчання час працювала медсестрою в госпіталі, допомагаючи повертати до життя фронтовиків. Страшно згадувати, та доводилося читати пораненим не завжди добрі листи з дому, в яких їхні рідні повідомляли про «похоронки» на близьких. Натомість писала від імені й на прохання своїх пацієнтів здебільшого обнадійливі листи – мовляв, «дряпнуло трохи». Можливо, хтось і досі зберігає зроблені власноруч вишивки від сестрички Євдокії, які вона дарувала багатьом своїм пацієнтам.

Була асистентом хірурга під час багатогодинних операцій, які інколи проводили при світлі газової лампи. І черговою медсестрою, і санітаркою, коли доглядала за тяжкохворими, по-всякчас нагадуючи фронтовикам, що

їх обов'язково чекають, і повертаючи надію тим з них, хто втратив сенс життя... Працювала на виснажливих роботах у місцевих колгоспах. Жала пшеницю, полола буряки, вибирала картоплю... Своїми воєнними й повоєнними трудовими буднями **Євдокія Михайлівна КОНОНЕНКО** по праву заслужила звання «Ветеран праці».

Після війни Євдокія Михайлівна працювала лікарем-бактеріологом Артемівської ветеринарно-бактеріологічної лабораторії, старшим лікарем ветеринарної медицини Донецького обласного управління санітарно-ветеринарної служби, лікарем ветмедицини Київської міської станції по боротьбі із захворюваннями тварин. Її було нагороджено ювілейною медаллю «50 років перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», бронзовою медаллю ВДНГ СРСР «За успіхи в розвитку народного господарства». Має численні подяки за сумлінну працю.

Виховала двох дітей, трьох онуків. Чекає на правнуків...

ЦІННОСТІ РОДИНИ БОРЗЯКІВ

Йому тринадцятий минуло, коли визволення прийшло в спалені, щент зруйновані Бровари. Таким чином ворог прагнув завадити Радянській армії створити плацдарм для форсування Дніпра й визволення Києва. Броварчани шукали прихисток просто неба: в лісах, чагарниках (добре, що липень). Викопували землянки, щоб на перший час укритися від дощу, а до зими спорудити вже щось тепліше. Війську ж потрібно було базу створювати, щоб підготуватися до наступу. Усім миром відбудовували майстерні колишньої трудової комуні ім. Макаренка. Об-

лаштували ливарню, ковальню, деревообробний, швейний цехи.

Юного Анатолія, який через окупацію так і не закінчив 4-й клас, у перший день його трудової біографії призначили в ковальський цех, де працювали два інваліди й сімдесятирічний дідусь. Немічні робітники ледь молота рушили. Натомість «махру» курили, «як паровози». Спробував було й Анатолій підняти того молота – впав поруч із ним. Колеги по цеху запропонували «затягтись».

– Отож спробував і я вдатися з себе дорослого, закурив, – усміхаючись, згадує **Анатолій Трохимович БОРЗЯК**. – Три дні відкачували. Тому до молота й «махри» більше не підпускали. Видали відра й доручили вугілля носити для ковальського горна. За тиждень взяли на «підвищення» в слюсарний цех – збрую для коней клепати й вози ремонтувати. На той час значна частина війська була на кінській тязі. Але традиційних для наших місць коней бракувало, отож доставляли низькорослих, монгольської породи. Відтак усю збрую доводилося перелаштовувати.

– Слюсарем задля фронту я пропрацював понад два роки. У цеху й Перемогу зустрів, – додає Анатолій Трохимович.

І знову згадує далекий 1943-й. 1 вересня у двох вцілілих класах почалися заняття вечірньої школи. Отож після

трудового дня, який починався о 8-й ранку й тривав дванадцять годин. Анатолій встигав і школу відвідати. Вчителювали демобілізовані після поранень фронтовики. І дисципліна була залізною. Хоча Анатолія не доводилося примушувати – вчився за власним бажанням, маючи неабиякий хист. Швидко опанував програму 5-го й 6-го класів. Учителі рекомендували йти дорогою батьків, працюючи на землі.

Продовжив навчання в сільськогосподарському училищі в селищі Немішаєве, яке закінчив із відзнакою за два роки після війни. За спеціальним направленням як здібний учень без іспитів був зарахований на ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

– Там ми й зустрілися, – продовжує **Рита Михайлівна БОРЗЯК**, дружина Анатолія Трохимовича, й розповідає свою майже детективну історію: – Війна нас застала в Бессарабії в родичів. Мені тільки 6 років виповнилося, братові – 10. Батько, як пішов того дня на роботу, так і зник безвісти. На щастя, знайшов нас уже в 1944 році, на Уралі.

А тоді, в перший день війни, прикордонники посадили нас на вози й відправили в тил. Пам'ятаю, на Кіровоградщині потрапили під велику зливу. Дорогу розвезло. Я заснула й випала з воза прямо в багнюку. А колона біженців поїхала далі. Від'їхавши кілометрів зо п'ять, помітили, що мене загубили. Мама побігла шукати. А я лежу в калюжі й плачу...

Зима застала нас на Уралі. А ми ж голі й босі. Ніколи не забуду, як чужий дядько, побачивши, що ми замерзаємо, зняв з машини брезент і накрив нас. Прихистили мене з братом у дитбудинку, а мама пішла у лісгосп рубати ліс, щоб заробити на хоч якийсь одяг і ковдри. Як я вже розповідала, батько знайшов нас і перевіз на Київщину, до Білої Церкви. Там я після війни закінчила школу, вступила до Білоцерківського сільськогосподарського інституту, де й зустрілася з майбутнім чоловіком. П'ять років тому золоте весілля відсвяткували...

– Аж не віриться, – зауважую й запитую: – А часто сваритеся?

Рита Михайлівна, всміхаючись, відповідає запитанням на запитання:

– А коли? Завжди в роботі. То на службі, то на городі, то по господарству, то з дітьми й онуками. Так само й чоловік. А тепер ось правнуків радо доглядаємо. Це ледацюги шукають привід посваритися, зіпсувати одне одному настрої. Потім розлучаються, шукають щастя деінде, дітей кидають. Думають, що манна з неба задарма звалиться. А так не буває. Щастя треба заробити в злагоді, чесній праці з чистою совістю. Тоді й родина буде міцною.

Анатолій Трохимович, підтримуючи дружину, додає:

– Щоб один раз піти до РАГСу, розписатися – й на все життя. Наші діти й онуки такої ж думки...

Після закінчення Білоцерківського сільськогосподарського інституту Анатолій Трохимович працював головним лікарем ветмедицини одного з радгоспів Калінінської області (РФ), а відтак – головним лікарем ветмедицини Київської дослідної станції тваринництва. Тривалий час і до виходу на пенсію займав високі відповідальні посади в Міністерстві сільського господарства України (нині – Міністерство аграрної політики та продовольства України) – був начальником протиепізоотичного управління, заступником Головного

державного ветеринарного інспектора України.

Анатолій Трохимович Борзяк – кавалер ордена «Знак Пошани», нагороджений медаллю «За сумлінну працю в роки Великої Вітчизняної війни», почесними грамотами Верховної Ради й Кабінету Міністрів України. Ветеран праці. Учасник Великої Вітчизняної війни.

Володимир ШАПОВАЛОВ

